

Németh Miklós

Keretbe zárt élet

Vallomás négy tételben

„A művészet hazugság, amely segít felismerni az igazságot.”

(Pablo Picasso)

Németh Miklós:
Kitaszítva

I.
Én a belvárosban születtem, a Kazinczy téren nőttem fel, nekem ez volt a Csáth Géza-féle varázsló kertje. Nagyon szerettem Egerszeget, annak ellenére, hogy Nagykanizsát patinásabb városnak tartom, meg szebb is, hogy csak a szép üvegbetétes lépcsőházbejárásokat említsem.

Tíz éves koromig macskaköves volt a Kazinczy tér, utána szedték fel – nagy szívfájdalmam volt, amikor leaszfaltozták és eltűntek a járdaszigetek, a fákkal együtt. Gyermekkoromban, tavasszal mindig néztem az ablakból, hogy hajtanak a fák az idő előrehaladtával. A házban nem voltak magam korabeli gyerekek, így a grund, a közös játékok kimaradtak, apám

játszott velem – a körülményekhez képest rengetegszer.

Anyám iszonyatosan szigorú, de igazságos, határozott asszony volt. Amikor anyám tanított, akkor persze nem voltunk annyira jóban. Apámtól megtanultam, hogy az adott szavunkat állni kell, sokat sétáltunk vele és nem ritkán találkoztunk a kollégáival, akik mindig kérdezték: te is jogász leszel? Én aztán nem, feleltem. Rajzolni leginkább a gyerekkori íróasztalomon szeretek, ami már akkor öreg volt, amikor gyerekként megkaptam.

Sokat voltam egyedül és ilyenkor leginkább rajzolni szerettem. Valószínűleg a nagymamától örököltem, de a rajzkészség a tágabb családban mindenhol jelen volt. A középiskolában Bedő tanár úr tanított (Bedő Sándor), őrá úgy néztem fel, mint egy hőszóra – nekem a művész volt az Atyaúristen. Tizennégy éves voltam, amikor eljárt hozzánk órát adni, de fizetség nélkül, merő jólelkűségből. Azért is mentem az akkor Ságváriba, mert tudtam, hogy ő ott tanít.

Sanyi nagyon sok mindenre megtanított, de érdekes, hogy később leginkább a tanításban kamatoztattam a tőle tanultakat. Olyan technikai dolgokat lestem el tőle, amit a főiskolán sem tanítanak. Kamaszkoromban még megpróbáltam megfelelni az ő ízlésének – egyre elvontabb képeket készítettem.

A főiskolát rajz-töri szakon végeztem. Nagyon bíztam benne, hogy olyan lesz a kapcsolatom a művészekkel, művésztanárokkal, mint Bedő Sanyival. Nem olyan lett. Alig vártam, hogy vége legyen a főiskolának, azért is, mert soha nem szerettem az iskolákat, talán egy kivétel volt: a gimnázium. Nem éreztem a humánusot sem az egész közegben, sem a tanárok hozzáállásában. Ennek megfelelő-

en, például senkit nem tudnék megnevezni a főiskoláról, aki hatott rám. Bejött a mester a rajzolóba, körülnézett és annyit mondott: „Maguk jegyezzék meg, hogy soha nem lesznek művészek.”. Amikor kistanárok voltunk mentoroknál, nagyon ellenségesek voltak velünk, lekezelőek, nagyképűek. Az volt a rémálmom, hogy a szakmámban fogok elhelyezkedni.

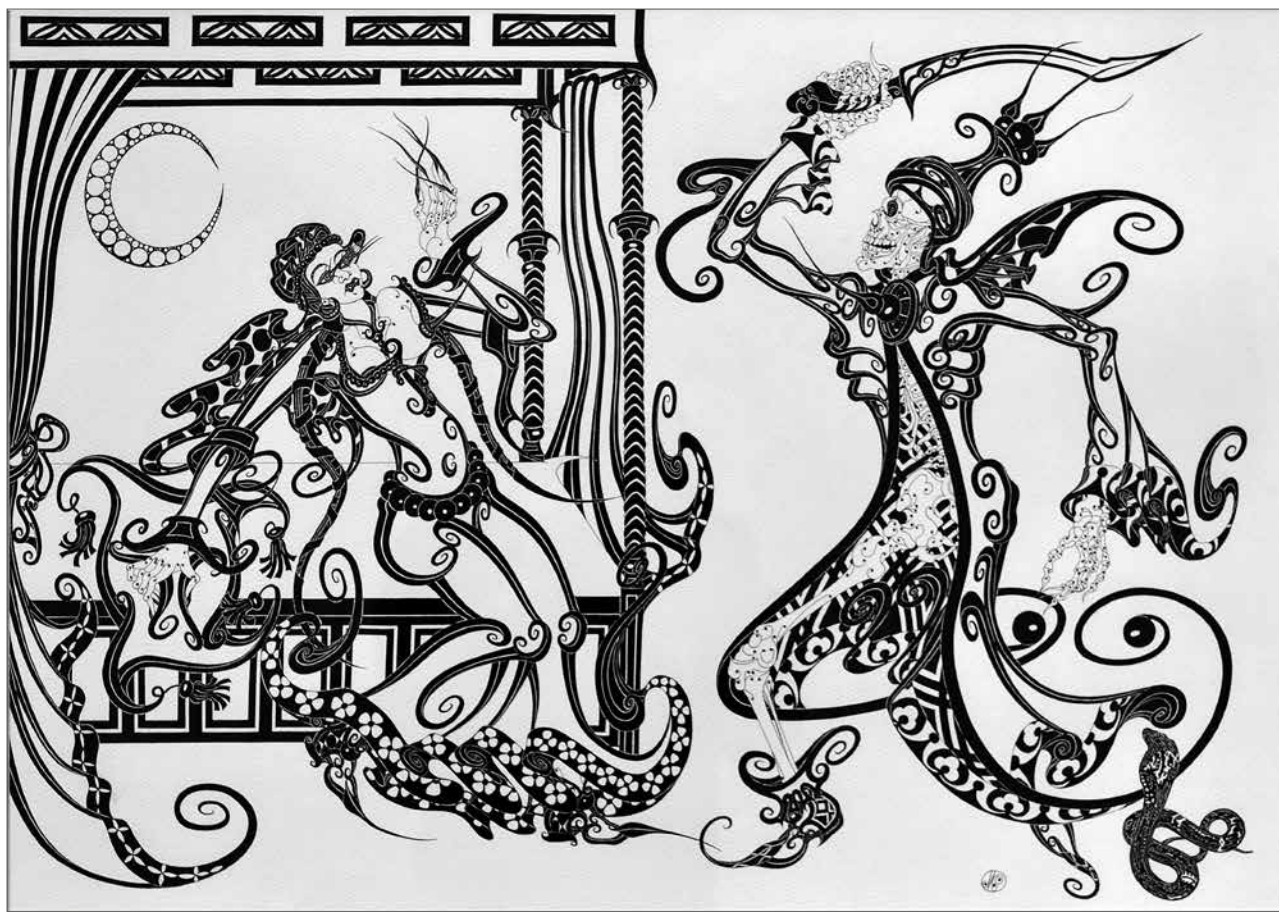
II.

A nagyanyám nagyon szépen tudott rajzolni, és két nagybátyám örökölte is az ügyes rajzolási készséget. A mamának maradt meg egy nagyon jópofa, pergamenre festett képe, ami négy bohócot ábrázol, ezt nagy becsben tartjuk, el van rakva az én képeim közé. Az ő hagyatékának rám eső részéből kereteztettem be az első néhány rajzom, így a mama lelke is benne van a munkámban. Érdekes asszony volt. Az édesapja – még a századelőn – kezességet vállalt egy barátjának, aki elbukta a vál-

lalkozását, így a nagyapám teljesen elszegényedett. Annyira, hogy nagyanyámat ki kellett venni az iskolából. Pedig zongorázott, és mint említettem, festett is. Aztán anyuka lett, szült öt gyermeket.

A másik nagymamám hadiárva volt. Mert a dédapám, felvidéki dzsentrí Túrócszentmártonból, eltűnt az első világháborúban. Ez a nagymamám volt az úri nagymama, aki rengeteget tárgyi emléket megőrzött és ezeket nagyon szerettem lerajzolni. Mikor elmentünk hozzá Nagykanizsára, nagyon sok időt töltöttem a régi holmik szemlélésével. Régi órák, bútorok, használati eszközök, minden érdekelt, ami régi. Van egy rajzom, amin az egyik dédanyám órája szerepel, olyan óra, aminek látszik a szerkezete. Amúgy, nálunk a családban a művész egyenlő volt a trógerrel, mert az a kispolgári értékrend, amiben éltek, éltünk, ezt követelte meg. A képzőművész az alkesz, és hasonló sztereotípiák voltak érvényben.

Németh Miklós: Tunyán henyéltünk mindahányan

III.

A főiskola elvégzése (1989) után hazajöttem Egerszegre, és a József Attila Általános Iskolába nyújtottam be pályázatot. A szóbeli meghallgatásról két lábbal rúgtak ki, mert elfelejtettem a fülbevalómat kivenni... Aztán a Dózsában kerestek rajztanárt, ahova végül fel is vettek. Ahhoz képest, hogy nem akartam tanár lenni, 18 évet tanítottam itt. A gyerekekkel jól kijöttem, a kollégákat pedig egy idő után megszoktam. Ahogy teltek az évek, egyre több megszorító intézkedés született a rajztanítással kapcsolatban is (a készségi tárgyakra egyre kevesebb óraszám jutott). A sorsomat az pecsételte meg, hogy az igazgatóhelyettes gyereke odakerült az iskolába – tudtam, hogy nincs sok hátra, ki is kerültem...

Az ember egy idő után azt hiszi, ha belékövül egy dologba, akkor utána nincs élet. De van. Az iskola után öt évig munkanélküli voltam, utána hónapokat dolgoztam a VMK-ban, a Hangversenyteremben, illetve két évig voltam óraadó tanár is az Apáczai iskolában. Természetesen nagyon sok helyre pályáztam, de mindenhol elutasítottak, Nagykanizsán éppúgy, mint itthon, a Mindszentyben. A munkaügyi központot nagyon gyűlöltem, mert négerként kezelték az embert. Végül a múzeumban kötöttem ki.

A kiállítás felfoghatatlanul nagy esemény volt számomra fiatalkoromban. Életem első kiállítását Fischer Gyuri szervezte. Az akkori barátnőm azt mondta, vigyék el néhány rajzomat a Gyurihoz és mutassam meg neki, mit szól hozzá. Fogtam három rajzomat és elvittem. Gyuri hosszasan nézte a képeimet, és ez olyan motivációt jelentett, hogy utána hosszú időn át minden éjjel rajzoltam. Mikor már tíz, tizenegy képem megvolt, akkor az Ady iskolában szervezte meg Gyuri a kiállításomat. Sokat jártam hozzá, minden alkalommal, amikor beléptem hozzá, olyan volt, mintha egy szentélybe lépnék. A szobrok, kisplasztikák, tűzománcai a feleségének, Klárinak (Németh Klára), mind-mind ott voltak körülöttem. Imádták ők is a régiségeket, régi kályhák, bőröndök, ládák – ez nekem egy valóságos Kánaán volt. A második kiállításom a színházban volt, tizenkilenc nagyobb képet és három kicsit állítottam ki, Dr. Blázy Árpád nyugdíjas patikus nyitotta meg. Vele Párizsban ismerkedtem meg, és életre szóló barátság lett belőle. Fel-

jött hozzám, én pedig megmutattam neki a munkáimat, melyek nagyon megtetszettek neki, így őt kértem fel, hogy nyissa meg a kiállítást. Árpád nagyon széles látókörű ember volt, aki otthon volt a zenében, képzőművészetben, botanikában, irodalomban. Blázy doktor inspiráló hatással is volt rám. Például álmodott valamit, annak adott egy szurrealista címet, ami általában három szóból állt és azt mondta, rajzoljam meg. Ilyen volt a süket harangozó lépcsője, a vak zongorista és a madám, az *Őszövetség*ből *Eszter könyvének* különböző jelenetei vagy Faludy György *Haláltáncának* strófái, amiket szintén megrajzoltam. Később azt mondta, rajzoljam meg neki Szent Kozma és Damjánt, Zsuzsanna és a véneket, de lerajzoltam a közhasznú munkások szentjét is. Minden foglalkozásnak van védőszentje, akkor nekik is legyen. Azt szeretném, ha a munkáim a tömegnek szólnának és nem feltétlenül csak a műértő embereknek.

Volt kiállításom Keszthelyen, Nagykanizsán, Budapesten a Független Pedagógiai Intézetben, meg a Koller Galériában, ahol rajtam kívül még jó nevű grafikusok is állítottak ki. Ezt a kiállításomat nem láttam, mert nem

volt pénzem felutazni Budapestre... Volt még Udinében is két kiállításom. Ez ugyan pénzbe került, de utána semmi gond nem volt vele. Ők rakták ki a képeket, meghívták a művészt, van ellátás és képet is tudtam eladni. Ez az olasz kiállítás adott nekem lelki tartást hosszú időre...

IV.

Megnősültem 28 évesen, de hamar el is váltam. Mindig is nehezen ismerkedtem a lányokkal, nem vagyok egy könnyed, locsogó figura – szorongó fajta vagyok. A feleségemet Szombathelyen a pszichiáternél ismerem meg. Kanadában voltam az édesapám rokonánál, és amikor hazaértem, nem tudtam visszaállni, folyamatosan mehetnékem volt, aztán szorongás gyötört, a vége alvászavar lett. Úgy határoztam, hogy elmegyek egy ilyen beszélgetésre, és ott kaptam meg az ő telefonszámát, ő meg az enyémet, aztán felhívott. Találkoztunk egyre többször és összejöttünk, később összeházasodtunk. Tőle született egy lányom.

A válás után elköltözött Budapestre, azóta nem láttam. A fiam egy élettársi kapcsolatból született – bár nem élünk együtt –, vele napi szinten találkozunk.

A barátkozás is nehezen ment. Volt egy barátom, akivel egy filmklubban ismerkedtem meg és nagyon jó barátság lett belőle. Többmagunkkal néztük az *Üzlet a korszón* című filmet, egy nagyon szomorú, a náciizmus alatt játszódó történetet. A film után mondta nekem, hogy üljünk be egy pohár borra. Ezek után rendszeresen jártunk filmklubokba, és utána mindig megbeszéltük a történeteket. Kiderült, hogy ez a barátom nagyon szeret utazni, és egyszer megbeszéltük, hogy elmegyünk Nápolyba. Aztán elmentünk Toszkánába, kocsival. Vittünk gázipalackot a főzéshez, kiszámtoltuk, mennyi konzervre van szükségünk és ott aludtunk, ahol ránk sötétedett. Reggel pedig már egy más kultúrvidéken ébredtünk. Ősztönös érzéke volt a széphez, és a képeimről is megszívlelendőket mondott, kiemelve a jó és – szerinte – kevésbé jó részleteket. Előfordult, hogy ötletet kértem tőle, mert egy képemet nem tudtam befejezni. Később lett egy barátnője és lassan eltávolodtunk egymástól. Rajzoltam is egy képet, amin egy kenувal elhajózik a felhőkön, mint egy viking, így lett vége a barátságoknak... ez a kép a *Hósi ének a barátságáról*.

(Lejegyezte és szerkesztette: **Pénzes Csaba**)

Németh Miklós:
Kései sirató